

GÜZEL SANATLAR LİSESİ ÖĞRENCİLERİNİN MÜZİK BÖLÜMLERİNDE YÜRÜTÜLEN MÜZİKSEL İŞİTME OKUMA YAZMA DERSİNİN KAZANIMLARINA ULAŞMA DURUMLARININ İNCELENMESİ

Sercan ÖZKELEŞ (*)

Öz

Bu araştırmada Güzel Sanatlar Liselerindeki öğrencilerin müzikal becerilerin zeminini oluşturan müziksel işitme okuma yazma dersinin öğretim programında belirtilen bilişsel alan hedeflerine yönelik kazanımlarına ilişkin durumun incelenmesi amaçlanmaktadır. Araştırmanın çalışma grubunu Ordu Altınordu Penpe İzzet Şahin Güzel Sanatlar Lisesi müzik bölümü 11. sınıfta öğrenim gören 27 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından hazırlanan Müziksel İşitme Okuma Yazma Dersi Düzey Belirleme Testi kullanılmıştır. Düzey Belirleme Testi, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı'nca hazırlanan 10. sınıf müziksel işitme okuma yazma dersi öğretim programındaki bilişsel alan kazanımlarına yönelik olarak öğrencilerin ritim, aralık, akor, tonal diziler ve makam dizilerine ilişkin bilgi düzeylerini saptamak üzere geliştirilmiştir. Düzey Belirleme Testi'nden elde edilen sonuçlara göre öğrencilerin, müziksel işitme okuma yazma dersinin öğretim programında belirtilen ritmik öğeler, aralıklar, akorlar, tonal diziler ve makam dizilerine ilişkin bilgi düzeylerinin yetersiz olduğu sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Müziksel İşitme Okuma Yazma, Müzik Biçimleri, Müzikal Analiz, Müzik Eğitimi, Öğretim Programı.

The Analysis of Fine Arts High School Students' Accession Conditions to the Acquisitions of Musical Hearing Reading Writing Course Executed in the Departments of Music

Abstract

In this study, we aim to analyze the case relating to the acquisition towards cognitive objectives that are specified in the curriculum of musical hearing reading writing course forming the basis for students' musical skills in Fine Arts High Schools. The study group of this survey comprises of consists of 27 music deparment students in the 11th grade of Ordu Altınordu Penpe İzzet Şahin Fine Arts High School. In the study, Musical Hearing Reading Writing Course Level Assessment Test has been used, which has been prepared by the researcher as data collection means. Level Assessment Test has been developed to determine the level of students' knowledge concerning rythms, intervals, chords, the tonal

*) Öğr. Gör. Dr., Ordu Üniversitesi Müzik ve Sahne Sanatları Fakültesi Müzik Ana Bilim Dalı
(e-posta: sercanozkeles@hotmail.com)

scales and modal scales towards the cognitive achievements in musical hearing, reading, writing teaching curriculum prepared by the Presidency of Board of Education and Discipline for 10th grade. According to the results obtained from Level Assessment Test it has been concluded that the students' knowledge on rhythmic elements of the musical hearing, reading, writing classes, intervals, chords and tonal sequences and chair series specified in the teaching curriculum is insufficient.

Keywords: *Musical Hearing-Reading and Writing, Music Forms, Musical Analysis, Music Education, Teaching Curriculum.*

1. Giriş

Güzel Sanatlar Liseleri öğretim programlarında yürütülen Müziksel-İşitme-Okuma-Yazma dersi gerek müziğin tanımlanmasında, anlaşılmasında ve yaşanmasında gerekse bireydeki müzikal yeteneklerin ve yaratıcılıklarının gelişmesinde oldukça önemli bir yere sahiptir.

Müziksel işitme ve okuma / yazma, müzik eğitiminin ilk basamağında yer alır ve müziksel becerilerin gelişmesinde öncelik taşır. Bir müzisyen her şeyden önce iyi duymalı ve iyi işitmelidir. Müziksel işitme yetisini yeteri kadar geliştiremeyen bir öğrenci repertuarı öğrenmekte de müzikal bir seslendirme yapmakta da zorlanacağı düşünülmektedir. Müziksel işitme diğer tüm müzik derslerinin temelini oluşturduğu gibi bireyin müzik yaşantısının vazgeçilmez bir parçasıdır.

Müziksel İşitme Okuma Yazma dersi uygulamalı (çalğı, koro, orkestra vb.) derslerin tümünün, teorik (armoni, kontrapunkt, müzik biçimleri vb.) derslerin ise birçoğunun ön koşuludur. Bu alandaki gecikmiş bir başarı, diğer alanlardaki eğitimin hızını kesmekte ve onların da başarısını engellemektedir (Albuz, 1996, s.193).

MİOY dersi AGSL'lerin Müzik Bölümlerinde teorik, kültürel ve pratik olarak uygulanan diğer branş derslerini de desteklediği, geliştirdiği ve tamamladığı düşünülmektedir. MİOY dersinin amacı; “müziksel duyarlılığa sahip, müzik yoluyla anlama, yorumlama, yaratma becerilerini geliştirebilen, müziğin temel kavramlarını ve müziğin dilini kavrayabilen, söylediği, çaldığı ve dinlediği eseri analiz edebilme yetisine sahip bireyler yetiştirmektir. Ayrıca müziksel eleştiri yapabilme, bilişsel, duyuşsal, devinişsel yeteneğin geliştirilmesi ve estetik duygusu kazandırma hedefleri de bulunmaktadır” (Yazan, 2007).

Müzik kuramlarının temelini oluşturan MİOY dersinin ilk basamağında yer alan müziksel işitme yeteneği müziği ayırt etmenin ilk ve ön (temel) koşuludur. Sesler ve sesler arasındaki müziksel ifadeler ancak işitme yetisi ile bilişsel düzeyde algılanmış olur. Seslerin yüksekliği-niteliği-gürlüğü, aralıkların ve akorların uyumu, ritmik ve ezgisel yapının birlikteliği ayrıca seslendirilecek her eserin analizi ve yorumlanma aşamasında da işitme yeteneği müziksel yeteneğin ana kaynağını oluşturur.

Müziksel işitme ile birlikte müziksel okuma, yazma ve yaratma basamaklarının her aşamasında aralık bilgisinden yararlanır. Aralık bilgisinin yetersizliği sonucunda; ton

bulma, tonal/makamsal dizileri ayırt etme, solfej okuma, dikte yazma, motif üretme gibi müzikal becerilerin gelişmesini olumsuz yönde etkileyeceği, akorların kurulmasını zorlaştıracığı ve çözümlenmeye ilişkin eksik öğrenmelere sebep olabileceği unutulmamalıdır.

Müziksel yeteneğin ikinci basamağında yer alan müziksel okumayı Aydoğan şöyle tanımlamaktadır:

Bir müzik yazısını seslere çevirmeye “müziksel okuma” denir. Müziksel okuma müzik yazısını, müziğin harfleri olarak nitelendirilebilecek notaların ad, yükseklik, süre (ritim), hız (tempo), gürlük ve ayırtılabilirliğiyle seslendirmedir. Müziksel okuma, okumanın özelliğine göre farklı türlere ayrılabilir. Örneğin; gözle (içten) okuma, sesli okuma, deşifre okuma (ön okuma), yorumsal okuma; bona (ritimsel) okuma, dizi okuma, akor dizisi (kadans) okuma, ezgi okuma, tek sesli okuma, bireysel okuma, toplu okuma, eşlikli okuma, eşliksiz okuma; çok sesli okuma, makamsal okuma; vokalle (sesle) okuma, çalgıyla okuma; sol anahtarında okuma, fa anahtarında okuma vb. Müziksel okumanın basitinden bir ritmi, aralığı, ezgiyi okumadan; en karmaşığı durumundaki (partiyon) okumaya değin ulaşabilen ve her davranışın, kendinden sonra gelenin bir ön koşulu olan oldukça geniş bir açılımı vardır. Müziksel okumaya uluslararası müzik terminolojisinde “solfej” denilmektedir ve müzik eğitiminde son derece önemli bir işlevi bulunmaktadır (Aydoğan, 1998, s.38).

Ayrıca ilk görüşte hazırlıksız olarak seslendirilen “deşifre” ve sesin terbiye edilmesinde çeşitli çalgılar için yazılan “eşlikli okuma” da müziksel okuma türlerinin arasında yer alır.

Gerek kulak eğitiminin bir parçası olarak (dikte) gerekse duyguların müzikal aracı olarak seslere dönüştürülmesinde (kompozisyon) yer alan müziksel yazma, MİOY dersinin üçüncü basamağında bulunur. Dikte çalışmalarının amaçları arasında öğrencinin duyduğu, seslendirdiği, kendisinin veya bir başkasının eserini notaya alabilmesini, MİOY dersi eğitimini destekleyen, tamamlayan bir unsur olmasını, genel müzik bilgisi adı altında toplanan (nota isimleri, anahtar, donanım, hız, gürlük, anlatım vb.) terim ve işaretleri öğrenmesini, yaratıcı yeteneğini geliştirebilmesini, çevre müzikleri derleyebilmesi sayılabilir (Özgür, 1995).

Müziksel işitme, okuma ve yazma basamaklarıyla birlikte müziksel çözümlenme de MİOY dersinin önemli bir halkasıdır. Doğru ve etkili bir seslendirme sürecinde eserlerin gerek biçimsel gerekse armonik yapıları ile yorumlama arasındaki ilişkinin sağlanmasında müzik biçimlerinin temel öğeleri bu derste ele alınır. Eserlerin armonik yapıları analiz edilirken akorlardan mutlak biçimde faydalanılır.

Akorlar, tonal sistemin ve armoni biliminin temelidir. Bunun gereği olarak tonal sistemi ve armoniyi öğrenmek için sağlam bir aralık bilgisinin ardından aşamalılık ilkesine

göre akor bilgisi yer almaktadır. Akorlar yalnızca armonide değil müzik biçimleri çerçevesinde motif-cümle-dönem yaratma çalışmalarında, ayrıca eserlerin etkili ve doğru bir biçimde seslendirilmesi için eser çözümlemede de önemli ve gerekli olduğu göz ardı edilmemelidir. Akorlar armoninin, armoni ise müzik formlarının bir parçasıdır.

Müzik formlarının temel öğeleri olan motif, cümle ve dönem ilişkisinin anlaşılması eserin seslendirilmesinde oldukça önemlidir. Bunun yanı sıra, müzik yapıtı yorumlanırken, seslendirilecek eserin dönem özellikleri ve teorik çözümlenmeleriyle birlikte keşfedilen yeni fikirlerle de özümsemesi gerekir. Böylece eserin karakteri yorumcunun da ifade gücüyle, eserin yorumlanmasında farklı bakış açıları kazandırılabilir. Dolayısıyla, herhangi bir eser yorumlanırken öncelikli olarak yapıtın en küçük yapı taşları olan motif ve cümle ilişkisinden başlanarak her bir bölümün kendi içinde müzikal analizi yapıldıktan sonra yorumlanmalıdır (Özkeleş, 2014, s.47).

Bir müzik eserini doğru ve etkili bir biçimde yorumlamak ancak eserin yapısını tamamını algılamakla mümkündür. Bu durumda eserin biçimini tanımayan, eserin kimliğini özümseyememiş ve müzikal bütünlüğe ulaşamamış bir öğrencinin eseri sanatsal, bilinçli ve etkili bir şekilde yorumlaması mümkün değildir (Özkeleş, 2014, s.43).

Müziksel işitme, okuma, yazma ve çözümlenme alanlarında kazanılan bilgi ve tecrübelerin, uygulama ile devinışsel düzeydeki becerilere aktarılması müziksel yaratıcılık basamağında gerçekleşir. Aydoğan (1998, s.42) müziksel yaratıcılığı; müziksel işitme, algılama, belleme, kavrama, okuma, yazma, çözümlenme ve düşünme etkinliklerinin bir devamı olduğunu, ayrıca öğrencide yaratıcılık yeteneğinin geliştirilmesiyle besteciliğe yeteneği olanları ortaya çıkaracağı gibi, diğer öğrencilerin de bir müzik parçasını oluşturan bütün öğeleri (sesleri, nota biçimlerini, kuruluşları vb.) daha iyi kavramalarına yardımcı olacağını belirtmiştir.

1. 1. Problem Durumu

MİOY dersi gerek lise gerekse lisans öğrenimi boyunca öğrencilerin müzikal ve mesleki gelişimleri açısından çok önemli bir yere sahiptir. Güzel Sanatlar Lisesi öğrencilerinin de dört yıl boyunca eğitimini aldıkları müziksel işitme okuma yazma dersi kapsamındaki becerileri yeterli düzeyde yerine getirmeleri beklenir. Ancak son yıllarda Güzel Sanatlar Liseleri'nden mezun olan öğrencilerin müziksel işitme, okuma ve yazma becerilerindeki eksikliklerin hızla arttığı gözlemlenmektedir. Bu durumdan hareketle araştırmanın problem cümlesi şu şekildedir: Güzel Sanatlar Lise'lerindeki öğrencilerin müziksel işitme, okuma ve yazma dersi öğretim programı çerçevesinde bilişsel düzeydeki hedef davranışlara ulaşma durumları nelerdir?

1. 2. Alt problemler

Öğrencilerin, MİOY dersinin öğretim programında belirtilen;

1. Ritmik Öğeler,
2. Aralıklar,

3. Akorlar,
4. Tonal Diziler,
5. Makam Dizileri'ne ilişkin bilgileri ne düzeydedir?

1. 3. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmada öğrencilerdeki müzikal becerilerin zeminini oluşturan MİOY dersinin öğretim programında belirtilen bilişsel alan hedeflerine yönelik kazanımlarına ilişkin durumun incelenmesi amaçlanmaktadır.

1. 4. Araştırmanın Önemi

Bu araştırma müzik eğitimi süreci içerisinde öğrencilerdeki seslendirme, yorumlama ve yaratma becerilerinin geliştirilmesinde en büyük katkıyı sağlayan MİOY dersinin öğretim programındaki kazanımlarına ulaşma durumlarının saptanması, eksiklerin tespit edilmesi ve var olan sorunlara karşı çözüm önerileri geliştirilmesi açısından önem taşımaktadır.

1. 5. Sınırlılıklar

Araştırma;

1. Ordu Altınordu Penpe İzzet Şahin Güzel Sanatlar Lisesi müzik bölümündeki 11. sınıf öğrencileriyle,
2. MEB Talim ve Terbiye Başkanlığı'na hazırlanan MİOY (2009) dersinin öğretim programıyla,
3. Öğretim programında belirtilen bilişsel alana yönelik kazanımlarla sınırlandırılmıştır.

2. Yöntem

2.1. Araştırmanın Modeli

Araştırma, durum tespitine yönelik betimsel bir çalışmadır. MİOY dersi kapsamında 11. sınıftaki öğrencilerin bilgi düzeylerini tespit etmeye yönelik Düzey Belirleme Testi kullanılmıştır. Bu yaklaşımla MİOY dersinin bilişsel alana yönelik kazanımlarına ulaşma durumlarını saptamak için öğrencilere Düzey Belirleme Testi uygulanmış ve öğrencilerin bilgi düzeyleri tespit edilmeye çalışılmıştır.

2. 2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu Ordu Altınordu Penpe İzzet Şahin Güzel Sanatlar Lisesi müzik bölümü 11. sınıfta öğrenim gören 27 öğrenci oluşturmaktadır.

2. 3. Verilerin Toplanması

Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından hazırlanan MİOY Dersi Düzey Belirleme Testi kullanılmıştır. Düzey Belirleme Testi, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı'nca hazırlanan 10. sınıf MİOY dersi öğretim programındaki (2009) bilişsel alan kazanımlarına yönelik olarak öğrencilerin ritim, aralık, akor, tonal diziler ve makam dizilerine ilişkin bilgi düzeylerini saptamak üzere geliştirilmiştir.

İçerik geçerliğini belirlemek isteyen bir araştırmacı, hazırladığı test, anket ya da benzeri ölçü aracını ve amaçlarını bir “uzman gruba” inceletmelidir. Grubun önerilerine göre yeni şekil verildikten sonra ölçme aracı kullanılabilir (Karasar, 2003, s.152). Müziksel İşitme Okuma ve Yazma Ders Kitabı'ndan (MEB Yayınları 2014, 3. Baskı) yararlanılarak oluşturulan Düzey Belirleme Testi'nin geçerliğine/uygunluğuna ilişkin çalışma grubuna uygulatacak sorular alanında uzman üç öğretim elemanının incelemesine sunulmuş ve kapsam geçerliliği sağlanmıştır.

2. 4. Verilerin Çözümlemesi

Düzey Belirleme Testi'nden elde edilen veriler Frekans (f) ve Yüzde (%) olarak sayısal değerlere dönüştürülüp tablolarla açıklanarak yorumlanmıştır.

3. Bulgular ve Yorum

Bu bölümde Düzey Belirleme Testi'nden elde edilen sonuçlar araştırmanın alt problemlerine göre sıralanarak yüzde ve frekans olarak değerlendirilmiş, tablolar halinde sunulmuştur.

3. 1. Öğrencilerin, MİOY Dersinin Öğretim Programında Belirtilen Ritmik Ögelere İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Tablo 1. Öğrencilerin 5/8, 7/8, 8/8, 9/8 ve 10/8'lik Ölçü Sayılarında Ritim Yazma Durumlarına Göre Dağılımı:

Sorular	f (135)			% (100)		
	Doğru	Yanlış	Boş	Doğru	Yanlış	Boş
5/8	14	12	1	%51.85	%44.44	%3.71
7/8	11	13	3	%40.75	%48.14	%11.11
8/8	8	12	7	%29.62	%44.44	%25.94
9/8	13	12	2	%48.14	%44.45	%7.41
10/8	9	9	9	%33.33	%33.33	33.34
Genel Toplam	55	58	22	%40.74	%42.96	%16.29

Tablo 1'e göre 5/8, 7/8, 8/8, 9/8 ve 10/8'lik ölçü sayılarında ritim yazma durumları incelendiğinde; öğrencilerin %42.96'sının soruları yanlış, %40.74'ünün de doğru cevapladıkları ve %16.29'unun soruları cevaplamadıkları görülmektedir. Öğrencilerin büyük bir bölümünün belirtilen ölçü sayılarındaki ritimleri yazamadıkları tespit edilmiştir.

Tablo 2. Öğrencilerin 5/8, 7/8, 8/8, 9/8 ve 10/8'lik Ölçüleri Uygun Şekilde Tamamlama Durumlarına Göre Dağılımı:

Sorular	<i>f</i> (135)			% (100)		
	Doğru	Yanlış	Boş	Doğru	Yanlış	Boş
5/8	12	11	4	%44.44	%40.74	%14.81
7/8	7	16	4	%25.92	%59.25	%14.81
8/8	8	13	6	%29.62	%48.14	%22.22
9/8	9	12	6	%33.33	%44.44	%22.22
10/8	5	14	8	%18.51	%51.85	%29.62
Genel Toplam	41	66	28	%30.37	%48.89	%20.74

Tablo 2'ye göre 5/8, 7/8, 8/8, 9/8 ve 10/8'lik ölçü sayılarında ritim tamamlama durumları incelendiğinde; öğrencilerin %48.89'unun soruları yanlış, %30.37'sinin de doğru cevapladıkları ve %20.74'ünün soruları cevaplamadıkları görülmektedir. Öğrencilerin büyük bir bölümünün belirtilen ölçü sayılarındaki ritimleri tamamlayamadıkları tespit edilmiştir.

Tablo 3. Öğrencilerin 5/8, 7/8, 8/8, 9/8 ve 10/8'lik Ölçü Sayılarında Verilen Ritim Gruplarını Eşleştirme Durumlarına Göre Dağılımı:

Sorular	<i>f</i> (135)			% (100)		
	Doğru	Yanlış	Boş	Doğru	Yanlış	Boş
5/8	20	2	5	%74.07	%7.40	%18.51
7/8	13	8	6	%48.14	%29.62	%22.22
8/8	10	10	7	%37.03	%37.03	%26.92
9/8	11	7	9	%40.74	%25.92	%33.33
10/8	14	4	9	%51.85	%14.81	%33.33
Genel Toplam	68	31	36	%50.37	%22.97	%26.66

Tablo 3'e göre 5/8, 7/8, 8/8, 9/8 ve 10/8'lik ölçü sayılarında eşleştirme durumları incelendiğinde; öğrencilerin %22.97'sinin soruları yanlış, %50.37'sinin de doğru cevapladıkları ve %26.66'sının soruları cevaplamadıkları görülmektedir. Öğrencilerin yarısı belirtilen ölçü sayılarındaki ritim gruplarını eşleştiremedikleri tespit edilmiştir.

3. 2. Öğrencilerin, MİOY Dersinin Öğretim Programında Belirtilen Aralıklara İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Tablo 4. Öğrencilerin K2, B2, K3, B3, T4, A4, E5 ve T5’li Aralıkları Uygun Şekilde Tamamlama Durumlarına Göre Dağılımı:

Sorular	<i>f</i> (216)			% (100)		
	Doğru	Yanlış	Boş	Doğru	Yanlış	Boş
K2	10	16	1	%37.03	%59.25	%3.70
B2	2	21	4	%7.40	%77.77	%14.81
K3	13	10	4	%48.14	%37.03	%14.81
B3	2	22	3	%7.40	%82.48	%11.11
T4	12	13	2	%44.44	%48.14	%7.40
A4	16	7	4	%59.25	%25.92	%14.81
E5	0	22	5	%0	%81.48	%18.51
T5	11	11	5	%40.74	%40.74	%18.51
Genel Toplam	66	122	28	%30.55	%56.48	%12.97

Tablo 4’e göre K2, B2, K3, B3, T4, A4, E5, ve T5’li aralıkları tamamlama durumları incelendiğinde; öğrencilerin %56.48’inin soruları yanlış, %30.55’inin de doğru cevapladıkları ve %12.97’sinin soruları cevaplamadıkları görülmektedir. Öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun belirtilen aralıkları tamamlayamadıkları tespit edilmiştir.

Tablo 5. Öğrencilerin K2, B2, K3, B3, T4, A4, E5 ve T5’li Aralıkları Adlandırma Durumlarına Göre Dağılımı:

Sorular	<i>f</i> (216)			% (100)		
	Doğru	Yanlış	Boş	Doğru	Yanlış	Boş
K2	15	6	6	%55.55	%22.22	%22.22
B2	14	7	6	%51.85	%25.92	%22.22
K3	7	9	11	%25.92	%33.33	%40.74
B3	9	12	6	%33.33	%44.44	%22.22
T4	11	10	6	%40.74	%37.03	%22.22
A4	7	10	10	%25.92	%37.03	%37.03
E5	5	16	6	%18.51	%59.25	%22.22
T5	10	7	10	%37.03	%25.92	%37.03
Genel Toplam	78	77	61	%36.11	%35.65	%28.24

Tablo 5'e göre K2, B2, K3, B3, T4, A4, E5 (-5), ve T5'li aralıkları adlandırma durumları incelendiğinde; öğrencilerin %35.65'inin soruları yanlış, %36.11'inin de doğru cevapladıkları ve %28.24'ünün soruları cevaplamadıkları görülmektedir. Öğrencilerin büyük bir bölümünün verilen aralıkların adlarını yazamadıkları tespit edilmiştir.

3. 3. Öğrencilerin, MİOY Dersinin Öğretim Programında Belirtilen Akorlara İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Tablo 6. Öğrencilerin Majör, Minör, -5'li ve +5'li Akorları Adlandırma Durumlarına Göre Dağılımı:

Sorular	<i>f</i> (108)			<i>%</i> (100)		
	Doğru	Yanlış	Boş	Doğru	Yanlış	Boş
M	11	8	8	%40.74	%29.62	%29.62
m	7	11	9	%25.92	%40.74	%33.33
-5 (Dim)	11	6	10	%40.74	%22.22	%37.03
+5 (Aug)	12	9	6	%44.44	%33.33	%22.22
Genel Toplam	41	34	33	%37.97	%31.48	%30.55

Tablo 6'ya göre Majör, Minör, -5'li (Dim) ve +5'li (Aug) akorların adlarını yazma durumları incelendiğinde; öğrencilerin %31.48'inin soruları yanlış, %37.97'sinin de doğru cevapladıkları ve %30.55'inin soruları cevaplamadıkları görülmektedir. Öğrencilerin büyük bir bölümünün verilen Majör, Minör, -5'li ve +5'li akorları adlandıramadıkları tespit edilmiştir.

Tablo 7. Öğrencilerin Majör, Minör, -5'li ve +5'li Akorları, Şifreleriyle Adlandırma Durumlarına Göre Dağılımı:

Sorular	<i>f</i> (216)			<i>%</i> (100)		
	Doğru	Yanlış	Boş	Doğru	Yanlış	Boş
Fm	11	3	13	%40.74	%11.11	%48.14
E-5	11	3	13	%40.74	%11.11	%48.14
AM	8	4	15	%29.62	%14.81	%55.55
E+5	4	8	15	%14.81	%29.62	%55.55
G-5	2	9	16	%7.40	%33.33	%59.25
C-5	4	6	17	%14.81	%22.22	%62.96
F#M	2	8	17	%7.40	%29.62	%62.96
Bm	3	8	16	%11.11	%29.62	%59.25
Genel Toplam	45	49	122	%20.83	%22.68	%56.48

Tablo 7'ye göre akor şifrelerini yazma durumları incelendiğinde; öğrencilerin %22.68'inin soruları yanlış, %20.83'ünün de doğru cevapladıkları ve %56.48'inin soruları cevaplamadıkları görülmektedir. Öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun Majör, Minör, -5'li ve +5'li akorları şifreleriyle tamamlayamadıkları tespit edilmiştir.

Tablo 8. Öğrencilerin Temel Sesi ve Beşlisi Verilen Majör ve Minör Akorların Üçlülerini Tamamlama Durumlarına Göre Dağılımı:

Sorular	f (270)			% (100)		
	Doğru	Yanlış	Boş	Doğru	Yanlış	Boş
M	11	4	120	%8.14	%2.97	%88.89
m	12	3	120	%8.89	%2.22	%88.89
Genel Toplam	23	7	240	%8.51	%2.59	%88.88

Tablo 8'e göre temel sesi ve beşlisi verilen majör ve minör akorların üçlüsü yazma durumları incelendiğinde; öğrencilerin %2.59'unun soruları yanlış, %8.51'inin de doğru cevapladıkları ve %88.88'inin soruları cevaplamadıkları görülmektedir. Öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun temel sesi ve beşlisi verilen majör ve minör akorların üçlülerini tamamlayamadıkları tespit edilmiştir.

Tablo 9. Öğrencilerin Birlisi ve Üçlüsü Verilen -5 (Dim) ve +5 (Aug) Akorların Beşlilerini Tamamlama Durumlarına Göre Dağılımı

Sorular	f (270)			% (100)		
	Doğru	Yanlış	Boş	Doğru	Yanlış	Boş
-5 (Dim)	12	12	111	%8.89	%8.89	%82.22
+5 (Aug)	7	3	125	%5.18	%2.22	%92.60
Genel Toplam	19	15	236	%7.03	%5.55	%87.40

Tablo 9'a göre birlisi ve üçlüsü verilen -5 (Dim) ve +5 (Aug) akorların beşlilerini yazma durumları incelendiğinde; öğrencilerin %5.55'inin soruları yanlış, %7.03'ünün de doğru cevapladıkları ve %87.40'ının soruları cevaplamadıkları görülmektedir. Öğrencilerin neredeyse tamamının birlisi ve üçlüsü verilen -5 (dim) ve +5 (aug) akorların beşlilerini tamamlayamadıkları görülmektedir. Araştırmaya katılan öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun akorları yeteri kadar bilmedikleri tespit edilmiştir.

3. 4. Öğrencilerin, MİOY Dersinin Öğretim Programında Belirtilen Tonal Dizilere İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Tablo 10. Öğrencilerin D Doğal Minör, A Armonik Minör ve E Melodik Minör Dizilerini Çıkıcı ve İnci Yazma Durumlarına Göre Dağılımı:

Sorular	<i>f (81)</i>			<i>% (100)</i>		
	Doğru	Yanlış	Boş	Doğru	Yanlış	Boş
D minör (Doğal)	8	8	11	%29.63	%29.63	%40.70
A minör (Armonik)	8	8	11	%29.63	%29.63	%40.70
E minör (Melodik)	6	10	11	%22.22	%37.03	%40.75
Genel Toplam	22	26	33	%27.16	%32.09	%40.74

Tablo 10'a göre D Doğal Minör, A Armonik Minör ve E Melodik Minör dizilerini çıkıcı ve inci olarak yazma durumları incelendiğinde; öğrencilerin %32.09'unun soruları yanlış, %27.16'sının da doğru cevapladıkları ve %40.74'ünün soruları cevaplamadıkları görülmektedir. Öğrencilerin büyük bir bölümünün D Doğal Minör, A Armonik Minör ve E Melodik Minör dizilerini çıkıcı ve inci olarak yazamadıkları tespit edilmiştir.

3. 5. Öğrencilerin MİÖY Dersi Öğretim Programında Belirtilen Makam Dizilerine İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Tablo 11. Öğrencilerin Hicaz Makam Dizisini İnci ve Çıkıcı Yazma, Değiştirici İşaretleri ile Yazma, Yeden, Durak ve Güçlüsünü Göstererek Yazma Durumlarına Göre Dağılımı:

Sorular	<i>f (81)</i>			<i>% (100)</i>		
	Doğru	Yanlış	Boş	Doğru	Yanlış	Boş
İnci ve Çıkıcı olarak	0	1	26	%0	%1.2	%98.76
Değiştirici İşaretleri ile	0	0	27	%0	%0	%100
Yeden, Durak ve Güçlü	0	0	27	%0	%0	%100
Genel Toplam	0	1	80	%0	%1.2	%98.76

Tablo 11'e göre Hicaz Makam Dizisini inci ve çıkıcı yazma, değiştirici işaretleri ile yazma, yeden-durak-güçlüsünü göstererek yazma durumları incelendiğinde; öğrencilerin %1.2'sinin soruları yanlış, %0'ının da doğru cevapladıkları ve %98.76'sının soruları cevaplamadıkları görülmektedir. Öğrencilerin tamamının Hicaz Makam Dizisini değiştirici işaretleriyle çıkıcı ve inci olarak yazamadıkları ve ayrıca yeden-durak ve güçlüsünü gösteremedikleri tespit edilmiştir.

Tablo 12. Öğrencilerin Nikriz Makam Dizisini İnici ve Çıkıcı Yazma, Değiştirici İşaretleri ile Yazma, Yeden, Durak ve Güçlüsünü Göstererek Yazma Durumları:

Sorular	<i>f</i> (81)			% (100)		
	Doğru	Yanlış	Boş	Doğru	Yanlış	Boş
İnici ve Çıkıcı olarak	0	0	27	%0	%0	%100
Değiştirici İşaretleri ile	0	0	27	%0	%0	%100
Yeden, Durak ve Güçlü	0	0	27	%0	%0	%100
Genel Toplam	0	0	81	%0	%0	%100

Tablo 12'ye göre Nikriz Makam dizisini inici ve çıkıcı yazma, değiştirici işaretleri ile yazma, yeden- durak- güçlüsünü göstererek yazma durumları incelendiğinde; öğrencilerin %0'ının soruları yanlış, %0'ının da doğru cevapladıkları ve %100'ünün soruları cevaplamadıkları görülmektedir. Öğrencilerin tamamının Nikriz Makam Dizisini değiştirici işaretleriyle çıkıcı ve inici olarak yazamadıkları ve ayrıca yeden-durak ve güçlüsünü gösteremedikleri tespit edilmiştir.

Hangi tür ve biçimde eser yazılırsa yazılınsın gerek tonal sistemde kullanılan majör ve minör diziler gerekse Türk müziği ses sisteminde kullanılan makamlar, melodilerin ana kaynağını oluşturur. Ses sistemlerinde kullanılan dizi/makam özelliklerinin bilinmemesi müzik dilinin algılanamamasına neden olacağı gibi performans alanlarındaki devinimsel becerilerin gelişimini de olumsuz yönde etkilemesi kaçınılmazdır.

4. Sonuç ve Öneriler

4.1. Sonuç

1. Güzel Sanatlar Lisesi öğrencilerinin büyük bir bölümünün 5/8, 7/8, 8/8, 9/8 ve 10/8'lik ölçü sayılarındaki ritimleri yazamadıkları ve tamamlayamadıkları saptanmıştır. Ayrıca öğrencilerin yarısının bu ölçü sayılarında verilen ritim gruplarını eşleştiremedikleri saptanmıştır.
2. Güzel Sanatlar Lisesi öğrencilerinin büyük bir bölümünün K2, B2, K3, B3, T4, A4, E5 ve T5'li aralıkları tamamlayamadıkları ve aralıkların adlarını yazamadıkları saptanmıştır.
3. Güzel Sanatlar Lisesi öğrencilerinin büyük bir bölümünün Majör, Minör, -5'li ve +5'li akorları adlandıramadıkları ve şifreleriyle gösteremedikleri saptanmıştır. Ayrıca öğrencilerin neredeyse tamamının temel sesi ve beşlisi verilen majör ve minör akorların üçlülere ile birli ve üçlüsü verilen -5 (dim) ve +5 (aug) akorların beşlilerini tamamlayamadıkları saptanmıştır.
4. Güzel Sanatlar Lisesi öğrencilerinin büyük bir bölümünün D doğal minör, A armonik minör ve E melodik minör dizilerini çıkıcı ve inici olarak yazamadıkları saptanmıştır.

5. Güzel Sanatlar Lisesi öğrencilerinin tamamının Hicaz ve Nikriz makam dizilerini değiştirici işaretleriyle çıkıcı ve inici olarak yazamadıkları ve ayrıca makam dizilerinin yeden-durak ve güçlüsünü gösteremedikleri saptanmıştır.
6. Güzel Sanatlar Lisesi öğrencilerinin büyük bir bölümünün müziksel işitme okuma yazma dersinin öğretim programında belirtilen ritmik öğeler, aralıklar, akorlar, tonal diziler ve makam dizilerine ilişkin bilgi düzeylerinin yetersiz olduğu sonucuna varılmıştır.

4.2. Öneriler

1. MİÖY dersinde aksak ölçülerin yeterince anlaşılabilmesi için dersi yürüten öğretmenlerin, çeşitli işitsel ve görsel materyallerden (ritim çubukları, ritim saati gibi) yararlanmaları, ritimlerin daha iyi hissedilmesi için aksak ölçülerdeki eserlerin gerek öğretmen gerekse öğrenciler tarafından bona edilmesi, seslendirilmesi ya da dinletilmesi, ayrıca aksak ölçülerde kolaydan zora ritim diktelerinin yazdırılması ve çaldırılması (aksak ölçülerin öğretilmesinde-öğrenilmesinde) öğrenmelerin kazanılmasında etkili olabilir.
2. MİÖY dersinde öncelikle aralık bilgisinin işitme-okuma-yazma-çözümleme-seslendirme ve yaratma alanlarında yararlandığı bilinci öğrencilere kazandırılmalıdır. Aşamalılık düzeyine göre herhangi bir aralık çeşidinin öğrenilmediği durumlarda eksik öğrenmeler tamamlanmadan yeni öğrenmelere geçilmemelidir. Konunun kavrama düzeyinde özümsemesi için sınıf içerisinde bolca örnekler verilmeli, soru-cevap yöntemi aktif olarak kullanılmalı ve aralıkların seslendirilmesi gerekmektedir. Aralık konusu MİÖY, Pişano ve Bireysel Çalgı dersleriyle eş güdümlü olarak yürütülmeli, çalışılan etüt ve eserlerdeki aralıkların keşfedilerek pekiştirilmesi sağlanmalıdır.
3. MİÖY dersinde aralık konusu etraflıca öğrenilmeden akor konusuna geçilmemelidir. Çeşitli seslerde majör, minör -5'li ve +5'li akorların kurdurulması, tamamlanması gibi kazanımlara ulaşılması için kavrama ve uygulama düzeyinde işitsel olarak duyulması ve fark edilmesi sağlanmalıdır. Her bir akor pişanodan çalınarak ayırt edilmeli, farklı biçimlerde seslendirilmeli ve akorlarla dikte çalışmaları yapılmalıdır. Pişano dersinde çalışılan etüt ve eserlerdeki akorlar gerek bireysel derslerde gerekse sınıf ortamında analiz edilmeli, öğrencilerin akorları çözümlemeleri alışkanlık haline getirilmelisi sağlanmalıdır.
4. MİÖY dersinde tonal dizilerle ilgili kazanımlara geçilmeden önce tonalite, donanım, değiştirici işaretler, aralıklar, durucu/yürüyücü sesler, tam/yarım sesler, majör/minör kalıp, derece, majör-doğal minör-armonik minör ve melodik minör dizi gibi tonal sistemle ilgili kavramların, makamsal dizilerle ilgili kazanımlara geçilmeden önce de Türk Müziği ses sisteminde kullanılan değiştirici işaretler, koma, yeden, durak ve güçlü gibi kavramların mutlaka bilgi basamağında kazandırılması gerekir. Ayrıca tonal ve makam dizilerinin pişano ve bireysel çalgılarla sınıf ortamında seslendirilmesi müziksel işitme, okuma ve yazmaya dayalı çok yönlü öğrenmelerin gerçekleşmesinde ve pişano/çalğı derslerindeki dizilerle ilgili teknik becerilerin geliştirilmesinde etkili olabileceği düşünülmektedir.

5. MİOY dersini yürüten öğretmenler müzikal bilgi ve becerilerini öğrencilerine aktarırken öğrenme-öğretme stratejilerinden, kuram, yöntem ve tekniklerinden olabildiğince yararlanmalı, gerekli dönüt ve düzeltmeler anında yapılmalı ve her kazanımın sonunda izleme türü değerlendirilmelere yer vermelidirler.
6. Öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeylerine paralel olarak öğretmenlerin niteliği de eğitim-öğretim sürecini etkilediği makamsal dizilere verilen cevaplarla ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla öğretmenlerin gerek kuramsal bilgileri gerekse piyano ve bireysel çalgı kullanabilme becerilerini geliştirici çalışmalara önem vermesi, şüphesiz verilen eğitimin düzeyini ve kalitesini arttıracaktır. Mustafa Kemal ATATÜRK'ün de belirttiği üzere “Eğitimde feda edilecek tek bir fert yoktur” düşüncesinin benimsenmesi, eğitimin temel ilkelerinden biri olmalıdır.

Kaynakça

- Albuz, A. (1996). *Agsl müzik bölümlerinde uygulanan müziksel işitme-okuma dersinin önemi, içeriği ve sorunları*. I. Ulusal Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri Müzik Bölümleri Sempozyumu, Bursa.
- Aydoğan, S. (1998). *Müzik öğretmeni yetiştiren kurumlarda müziksel işitme okuma öğretimi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Bulut, D. (2006). *Anadolu güzel sanatlar liseleri piyano dersi öğretim programında yer alan hedef davranışların kazanılma durumları*. Ulusal Müzik Eğitimi Sempozyumu, Denizli.
- Karasar, N. (2003). *Bilimsel araştırma yöntemi*. (12. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Özgür, Ü. (1995). Mesleki müzik eğitimi kurumlarında müziksel işitme-okuma-yazma dersinde yapılan dikte çalışmalarının yeri ve önemi. *Filarmoni Sanat Dergisi*, Mayıs, 1.
- Özkeleş, D.N. (2014). *Eğitim fakülteleri müzik eğitimi anabilim dalları öğrencilerinin çalıştıkları eserleri tanıma ve seslendirme düzeylerine ilişkin görüşleri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Özkeleş, S. (2014) *Müzik eğitimi bölümlerinde yürütülen müzik biçimleri dersine yönelik öğretim programı modeli*. Yayınlanmamış doktora tezi, Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Yazan, E.İ. (2007). *Konservatuvar şarkıcılık lisans programlarında solfej eğitiminde izlenen kaynak ve yöntemlerin analizi*, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara: Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.